

Gradske bašte

Katarina Milenković

Zamislite da, iako živite u gradu, uzgajate organsko povrće, te tako štedite kućni budžet, provodite više vremena na otvorenom i ujedno činite svoj grad zelenijim... Zahvaljujući *Baštalištu*, prvoj baštenskoj zajednici u Srbiji, ova ideja je lako ostvariva, čak i ako niste vlasnik obradive zemlje niti imate bilo kakvo znanje o poljoprivredi, otkrila nam je **Katarina Milenković**

Razgovarala: Sanja Ujvari

Istinski zaljubljenici u zdrav način života koji žive u gradovima, zahvaljujući *Baštalištu*, prvoj baštenskoj zajednici u Srbiji, uz koncept urbanih bašta mogu ostvariti svoj san o uzgajanju organskog povrća. Katarina Milenković, osnivač *Baštališta*, poručuje da su strpljenje i dobra volja nezaobilazan put do uspeha u stvaranju male baštenske oaze, kojoj zajedničkim snagama doprinose svi članovi *Baštališta*.

Šta vas je inspirisalo i kakvu ste viziju imali pri osnivanju *Baštališta*?

Ideja mi je bila da se zdravo hranim. Odrasla sam u gradu i nemam svoju zemlju, pa sam shvatila da koncept *community gardens* savršeno odgovara mojoj potrebi. Sve što mi je trebalo jeste zemlja u gradu ili neposrednoj blizini, mala parcela od pedesetak kvadrata i nekoliko prijatelja, da delimo troškove i zajedno učimo. Počeli smo, a ubrzo zatim objavili javni poziv za nove članove i naše baštenske zajednice – bili smo sigurni da nismo jedini koji žele da uzgajaju svoju hranu. Nedugo nakon toga shvatila sam da ima i onih koji bi došli samo na dan da pomognu u radovima, pa je *Baštalište* postalo gradska verzija WWOOF programa (*World Wide Opportunities in Organic Farms*), koji povezuje volontere i vlasnike

"Kada uberete povrće odnegovano vašom rukom, to je obrok koji ne hrani samo telo već i dušu!"

organskih domaćinstava širom Srbije, a čiji sam takode osnivač (wwofserbia.org).

Koje su prednosti urbane poljoprivrede i da li svaka gradska površina može poslužiti za uzgajanje biljaka?

Više od polovine svetskog stanovništva živi u gradovima. Ovaj podatak možemo tumačiti na više načina: smanjuje se broj onih koji proizvode hranu, dok istovremeno raste broj ljudi koje treba nahraniti. S druge strane, pojačava se ekološki otisak dok se hrana proizvedena na selu dopremi u gradove. Prednost urbane poljoprivrede višestruka je jer pozitivno utiče ne sve aspekte gradskog života: gradovi su zeleniji, što umanjuje efekat klimatskih promena; manje je zapuštenih površina; ljudi provode

više vremena napolju; jedu zdraviju hranu; manje troše, što direktno doprinosi kućnom budžetu; više se druže i aktivnije kreiraju sopstveni život. Novija svetska istraživanja pokazuju da je u delovima grada u kojima postoje baštenske zajednice znatno snižena stopa kriminala, jer se kroz urbano baštovanstvo ljudi integrišu i vežu za svoj kraj.

Na koji način i kojim se sredstvima može popularizovati urbano baštovanstvo u Beogradu i drugim gradovima u Srbiji?

Pokret urbanog baštovanstva, tj. baštenskih zajednica, uvek kreće "odozdo", iz realne potrebe gradskog

stanovništva. Nas su učili da hraniti se zdravo znači "jesti jednu jabuku na dan". A u današnje vreme moramo imati na umu da je ta jabuka prskana i desetak puta pre nego što je stigla do pijace, da je vreme poslednjeg prskanja moglo biti i juče, iako se prodavac, često nakupac, kune da je nije prskao. Prošetajte selima koja su poznata po proizvodnji hrane i shvatićete da proizvođači imaju zasade za prodaju i – bašte za sebe. Zašto? Zato što ono za prodaju prskaju, a svoju baštu ne prskaju. Mi, dakle, kupujemo i jedemo otrov.

Koje je poljoprivredne kulture lakše, a koje teže uzgajiti na organskoj osnovi?

Važno je da probate, ali i budete spremni na to da nećete uspeti iz prve. Posle toga sve je lako. Naučite da pravite macerate od biljaka za zaštitu od štetočina i bolesti, naučite da kombinujete kulture tako da jedna drugu štite i, najvažnije, da oslušujete svoje biljke i njihove potrebe. Dok god sedimo po stanovima, ne možemo ni naučiti. Suština je da svako od nas u gradovima može da uzgaji bar nešto – peršun, bosiljak, nanu u saksijama umesto muškati, paradajz u malo većoj saksiji na terasi, krastavce i tikvice poput puzavica. Važno je početi, jer ubrzo ćete shvatiti da to i nije tako teško, a uz to je i zabavno i korisno. Praksa će vas dalje voditi,

a internet je nepresušan resurs za učenje po principu "uradi sam/sama".

Da li je iz vaše perspektive ostvariv koncept masovne organske proizvodnje u bližjoj budućnosti?

O da! Površine pod organskom proizvodnjom šire se iz godine u godinu. Prema podacima Eurostata, 2014. godine u Evropskoj uniji pod organskim zasadima bilo je 10,3 miliona hektara. U odnosu na 2003. godinu, zabeležen je rast od 2,3 odsto. A znate zašto je tako? Zato što raste potražnja za zdravom hranom. Sve više ljudi postaje svesno onoga što jede, ali i onoga što prati proizvodnju hrane. Ovdje mislim na iskorišćavanje radne snage, zagadivanje zemljišta, prekomernu upotrebu goriva. Ako zdrav razum ne natera proizvođače hrane da se konvertuju na organsku proizvodnju, nateraće ih rapidni rast potražnje.

Koliko je zaista štetno voće i povrće koje ljudi kupuju u prodavnicama i megamarketima? Postoje li određene mere opreza koje se ipak mogu primeniti u cilju zdravije kupovine?

Povrće i voće u Srbiji boljeg je kvaliteta nego u svetu. No, kako se sve više povrća i voća uvozi, postoji veća opasnost od genetski modifikovanih organizama i upotrebe hemikalija u proizvodnji, ali i transportu. Srbija ima Zakon o GMO, koji zabranjuje uvoz, proizvodnju i promet ove vrste namirnica, no nema dovoljno podataka o tome kako se i koliko često on primenjuje. Da bismo se zaštitili, savetujem proizvodnju sopstvenog povrća, kupovinu od poznatog, lokalnog proizvođača i, na kraju, ako nema drugog načina, kupovinu sertifikovanih proizvoda koji imaju znak organske proizvodnje. Ako kupujete na pijaci, obavezno dobro operite povrće i voće, po mogućstvu u rastvoru sode bikarbone, koja koliko-toliko neutrališe opasne materije.

U Denovi je otvoren najveći zajednički vrt u Evropi, iako je koncept privatnog vlasništva u Italiji veoma jak. Na koji način se u Srbiji može sprovesti ova ideja, uzimajući u obzir da se gradskim urbanističkim planom kod nas ne definiše postojanje zajedničkih bašta?

U više navrata smo o tome kao *Baštalište* razgovarali s predstavnicima opštinskih vlasti u Beogradu. Gradski urbanistički plan samo je jedna prepreka, ali odlučnost

da se nađe rešenje ipak bi trebalo da je dominantnija. Da ima dobre volje, čelnici gradskih vlasti našli bi način da nam ustupe parcelu. Uostalom, i sami smo predlagali rešenja iz okoline i inostranstva, ali ona nisu usvojena. Potpuno suprotno Beogradu, desilo se na zapadu Srbije. Šabac je mali grad, ali je imao sluha za svoje građane i njihove potrebe, te je ustupio parcelu udruženju *Svetlost*, koje koordinira gradsku baštu, kako je oni nazivaju. Ovo pokazuje da gde ima volje – ima i načina.

Kakve biste savete dali ljudima koji žive u stanu a želeli bi da u okviru svog doma naprave mali baštenski kutak?

Ne dajte se obeshrabriti, počnite malim koracima – gajenjem začinskog bilja na simsu prozora, na balkonu ili terasi. Moguće je proizvesti i povrće za porodicu. Ravni krovovi zgrada otvaraju mogućnost za uspostavljanje gradskih farmi. Potrebno je strpljenje i spremnost za učenje. Pa zamislite samo da vraćajući se s posla umesto u supermarket svratite u baštu i uberete zelenu salatu i paradajz odnegovane vašom rukom. To je obrok koji ne hrani samo telo već i dušu. Na vama je izbor.

BONUS INFO

1 *Baštalište* je prva baštenska zajednica u Srbiji po modelu community gardens i nalazi se u Slancima, 9 km od centra Beograda, gde na parceli od 18 ari četrdeset Beograđana gaji povrće po organskim principima.

2 Član *Baštališta* može postati svako ko nema a želi da uzgaja baštu u periodu od 1. marta do 1. novembra, koliko traje sezona u *Baštalištu*.

3 Web: bastaliste.org;
facebook.com/Bastaliste